

1 priedas

1.1. KAIP NAUDOTIS PAČIOS INSTITUCIJOS ATLIEKAMO VERTINIMO PRIEMONE

Šią priemonę sudaro trys pagrindiniai procesai, aprašyti trijuose skirsniuose:

- pareiškėjų atranka (skaičiuoklės 1 darbinė lentelė);
- paramos gavėjų vykdomas projektų įgyvendinimas, daugiausia dėmesio skiriant viešiesiems pirkimams ir darbo sąnaudoms (2 darbinė lentelė);
- VI išlaidų tvirtinimas ir mokėjimai (3 darbinė lentelė).

Prieš kiekvieną iš šių trijų skirsnių, kuriuose nurodyti specifiniai sunumeruoti (pvz., PGA1, PGA2) rizikos veiksniai, yra titulinis lapas, kuriame išvardijami specifiniai tam skirsniui reikšmingi rizikos veiksniai.

Be to, VI rekomenduojama įvertinti jos tiesiogiai valdomiems viešiesiems pirkimams, pvz., perkant techninės pagalbos paslaugas, kylančius sukčiavimo rizikos veiksniais (4 skirsnis dėl tiesioginių viešųjų pirkimų). Jeigu VI nevykdo jokio viešojo pirkimo, kuriam reikalingas sukčiavimo rizikos vertinimas, 4 skirsnio pildyti nereikia.

(Pastaba. Pačios institucijos atliekamo vertinimo grupė turi užpildyti tik geltona spalva nuspalvintus laukelius.)

RIZIKOS APRAŠYMAS

Siekiant padėti grupei, priemonėje iš anksto apibrėžti tam tikri rizikos veiksniai. Visus šiuos iš anksto apibrėžtus rizikos veiksniais grupė turi įvertinti, tačiau nustačius daugiau rizikos veiksniais, galima pridėti papildomų eilučių.

Visą rizikos aprašymą galima rasti tituliniame lape (kiek tai susiję su 2 ir 4 skirsniais) arba prie specifinio rizikos veiksnio (1 ir 3 skirsniai).

Skilties antraštė	Rekomendacijos
Rizikos nr.	Unikalus rizikos numeris. Raidėmis nurodomas skirsnis, kuriame nurodyta rizika (PGA = paramos gavėjų atranka, ĮS = įgyvendinimas ir stebėsena, TM = tvirtinimas ir mokėjimas, VP = VI vykdomas tiesioginis viešasis pirkimas), o skaičius – tai eilės numerio nuoroda. Šį langelį reikia pildyti tik pridėjus naujų rizikos veiksniais.

Rizikos pavadinimas	Šį langelį reikia pildyti tik pridėjus naujų rizikos veiksmų.
Rizikos aprašymas	Šį langelį reikia pildyti tik pridėjus naujų rizikos veiksmų.
Kas yra susijęs su šia rizika?	Čia nurodoma informacija apie subjektus, kuriuose yra sukčiaujant dalyvaujantys asmenys ar proceso dalyviai, pvz., vadovujančioji institucija, įgyvendinančiosios institucijos, tvirtinančioji institucija, paramos gavėjai, trečiosios šalys. Šį langelį reikia pildyti tik pridėjus naujų rizikos veiksmų.
Ar rizika vidinė (kyla vadovujančiojoje institucijoje), išorinė, ar tai slapto susitarimo rezultatas?	Čia pateikiama informacija apie tai, ar rizika būtų vidinė (kylanti tik vadovujančioje institucijoje), ar išorinė (tik viename iš subjektų, kuris nėra vadovujančioji institucija), ar slapto susitarimo rezultatas (dalyvaujant keliems subjektams). Šį langelį reikia pildyti tik pridėjus naujų rizikos veiksmų.

2. PENKI PAGRINDINIAI PAČIOS INSTITUCIJOS ATLIEKAMO VERTINIMO ETAPAI

2.1. Bendroji rizika

Bendroji rizika tai rizikos lygis, įvertintas **prieš atsižvelgiant** į bet kokių **esamų ar planuojamų** kontrolės priemonių poveikį. Rizikos kiekybinis įvertinimas paprastai atliekamas įvertinant **tikimybę**, t. y. kiek tikėtinas tam tikras įvykis, ir rizikos **poveikį**, t. y. kokių finansinių ir nefinansinių padarinių gali kilti dėl šio įvykio. Siekiant užtikrinti vertinimo nuoseklumą, tikimybė turi būti vertinama nustačius tam tikrą **laiko terminą** šiuo atveju tai turėtų būti septynerių metų programavimo laikotarpis.

Skilties antraštė	Rekomendacijos															
Rizikos (BENDROSIOS) poveikis	<p>Rizikos vertinimo grupė iš išskleidžiamojo sąrašo turėtų pasirinkti rizikos, jei ji kiltų, poveikio įvertį (nuo 1 iki 4), vadovaudamasi šiais kriterijais:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Reputacija</th> <th>Tikslams</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Ribotas poveikis</td> <td>Papildomas darbas, dėl kurio uždelsiamas kitų procesų vyksmas</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Mažas poveikis</td> <td>Veiklos tikslo pasiekimas pavėlintas</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Didelis poveikis, nes sukčiavimo pobūdis labai rimtas arba dalyvauja keletas paramos gavėjų</td> <td>Veiksmo tikslo pasiekimui iškilo pavojus arba strateginio tikslo pasiekimas pavėlintas</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Oficiali suinteresuotųjų subjektų, pvz., Parlamento, užklausa ir (arba) neigiamas žiniasklaidos dėmesys</td> <td>Pavojus strateginiam tikslui</td> </tr> </tbody> </table>		Reputacija	Tikslams	1	Ribotas poveikis	Papildomas darbas, dėl kurio uždelsiamas kitų procesų vyksmas	2	Mažas poveikis	Veiklos tikslo pasiekimas pavėlintas	3	Didelis poveikis, nes sukčiavimo pobūdis labai rimtas arba dalyvauja keletas paramos gavėjų	Veiksmo tikslo pasiekimui iškilo pavojus arba strateginio tikslo pasiekimas pavėlintas	4	Oficiali suinteresuotųjų subjektų, pvz., Parlamento, užklausa ir (arba) neigiamas žiniasklaidos dėmesys	Pavojus strateginiam tikslui
	Reputacija	Tikslams														
1	Ribotas poveikis	Papildomas darbas, dėl kurio uždelsiamas kitų procesų vyksmas														
2	Mažas poveikis	Veiklos tikslo pasiekimas pavėlintas														
3	Didelis poveikis, nes sukčiavimo pobūdis labai rimtas arba dalyvauja keletas paramos gavėjų	Veiksmo tikslo pasiekimui iškilo pavojus arba strateginio tikslo pasiekimas pavėlintas														
4	Oficiali suinteresuotųjų subjektų, pvz., Parlamento, užklausa ir (arba) neigiamas žiniasklaidos dėmesys	Pavojus strateginiam tikslui														

Rizikos (BENDROSIOS) tikimybė	<p>Rizikos vertinimo grupė iš išskleidžiamojo sąrašo turėtų pasirinkti rizikos tikimybės įvertį (nuo 1 iki 4), pagrįstą tikimybe, kad rizika kils per septynerių metų programavimo laikotarpį, vadovaudamasi šiais kriterijais:</p> <table border="1" data-bbox="625 331 1142 461"> <tr> <td>1</td> <td>Nekils beveik niekada</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Kils retai</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Kils kartais</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Kils dažnai</td> </tr> </table>	1	Nekils beveik niekada	2	Kils retai	3	Kils kartais	4	Kils dažnai
1	Nekils beveik niekada								
2	Kils retai								
3	Kils kartais								
4	Kils dažnai								
Bendras rizikos (BENDROSIOS) įvertis	<p>Šio langelio vertė apskaičiuojama automatiškai pagal rizikos poveikio ir tikimybės rodiklius. Pagal bendrą įvertį rizika vertinama taip:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 – 3 priimtina (žalia) • 4 – 6 didelė (oranžinė) • 8 – 16 kritinė (raudona) 								

2.2. Šiuo metu taikomos riziką mažinančios kontrolės priemonės

Priemonėje apibrėžtos kelios rekomenduojamos prevencinės kontrolės priemonės. **Šios kontrolės priemonės yra tik pavyzdžiai**; vertinimo grupė gali jas pašalinti, jei jos nenaudojamos, arba galima pridėti papildomų eilučių, jei naudojamos kitos atitinkamos rizikos kontrolės priemonės. **Gali būti, kad šiuo metu konkrečiam rizikos veiksmui skirta kontrolės priemonė taip pat tinka ir kitiems rizikos veiksniams – tokiu atveju kontrolės priemonės gali būti įrašytos keletą kartų. Visų pirma procesą galima palengvinti įtraukiant paprastą kryžminę nuorodą į šiuo metu taikomas kontrolės priemones, aprašytas ir (arba) išvardytas, pavyzdžiui, valdymo ir kontrolės sistemos, verslo procesų aprašuose ir vadovuose.**

Skilties antraštė	Rekomendacijos
Kontrolės priemonės nuoroda	<p>Unikali kontrolės priemonės nuoroda. Skaičiai iš eilės priskirti kiekvienam rizikos veiksmui, pvz., kontrolės priemonių, skirtų rizikos veiksmui PGA1, numeracija pradeda nuo SC1.1, o kontrolės priemonių, skirtų rizikos veiksmui ĮS2, numeracija pradeda nuo IC2.1.</p> <p>Šį langelį reikia pildyti tik pridėjus naujų kontrolės priemonių.</p>
Kontrolės priemonės aprašymas	<p>Šį langelį reikia pildyti tik pridėjus naujų kontrolės priemonių.</p>
Ar šios kontrolės priemonės taikymą pagrindžiate dokumentais?	<p>Rizikos vertinimo grupė iš išskleidžiamojo sąrašo turėtų pasirinkti atsakymą „Taip“ arba „Ne“, nurodant, ar kontrolės priemonės taikymas pagrindžiamas dokumentais. Pavyzdžiui, patvirtinimo įrodymas pagrindžiamas parašu, taigi kontrolės priemonė yra matoma.</p>
Ar reguliariai tikrinate šią kontrolės priemonę?	<p>Rizikos vertinimo grupė iš išskleidžiamojo sąrašo turėtų pasirinkti atsakymą „Taip“ arba „Ne“, nurodant, ar ši kontrolės priemonė reguliariai tikrinama. Ji gali būti patikrinta atliekant vidaus ar išorės auditą arba taikant bet kokią kitą stebėsenos sistemą.</p>
Kiek pasikliaujate šios kontrolės priemonės veiksmingumu?	<p>Iš dalies remdamasi atsakymais į pirmesnius du klausimus, rizikos vertinimo grupė turėtų įvertinti savo pasiklovimo nustatyta rizikai</p>

	<p>mažinti skirtos kontrolės priemonės veiksmingumu lygį (aukštas, vidutinis, žemas). Jei kontrolės priemonė nepagrįsta įrodymais ar nepatikrinta, pasikliovimo lygis bus žemas. Jei kontrolės priemonė nepagrįsta įrodymais, akivaizdu, kad jos patikrinti bus negalima.</p>
<p>Bendra visų kontrolės priemonių įtaka rizikos POVEIKIUI, atsižvelgiant į pasikliovimo lygį</p>	<p>Rizikos vertinimo grupė iš išskleidžiamojo sąrašo turėtų pasirinkti įvertį (nuo 1 iki 4), kad nurodytų, kiek, jos manymu, pavyko šiuo metu taikomomis kontrolės priemonėmis sumažinti rizikos poveikį. Sukčiavimą nustatančiomis kontrolės priemonėmis mažinamas sukčiavimo poveikis, nes jomis paliudijamas vidaus kontrolės mechanizmų veiksmingumas.</p>
<p>Bendra visų kontrolės priemonių įtaka rizikos TIKIMYBEI, atsižvelgiant į pasikliovimo lygį</p>	<p>Rizikos vertinimo grupė iš išskleidžiamojo sąrašo turėtų pasirinkti įvertį (nuo 1 iki 4), kad nurodytų, kiek, jos manymu, pavyko šiuo metu taikomomis kontrolės priemonėmis sumažinti rizikos tikimybę. Sukčiavimą nustatančiomis priemonėmis tik netiesiogiai mažinama sukčiavimo tikimybė.</p>

2.3. Grynoji rizika

Grynoji rizika – tai rizikos lygmuo, įvertintas **atsižvelgus** į visų **šiuo metu taikomų** kontrolės priemonių poveikį ir veiksmingumą, t. y. dabartinę situaciją.

Skilties antraštė	Rekomendacijos															
<p>Rizikos (GRYNOSIOS) poveikis</p>	<p>Šio langelio vertė apskaičiuojama automatiškai, visų šiuo metu taikomų riziką mažinančių kontrolės priemonių poveikio įvertį atimant iš BENDROSIOS rizikos poveikio įverčio. Gautas rezultatas patikrinamas pagal toliau nurodytus kriterijus, siekiant įsitikinti, kad vertinimas yra pagrįstas:</p> <table border="1" data-bbox="624 676 1257 1236"> <thead> <tr> <th></th> <th>Reputacija</th> <th>Tikslams</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Ribotas poveikis</td> <td>Papildomas darbas, dėl kurio uždeliamas kitų procesų vyksmas</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Mažas poveikis</td> <td>Veiklos tikslo pasiekimas pavėlintas</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Didelis poveikis, nes sukčiavimo pobūdis labai rimtas arba dalyvauja keletas paramos gavėjų</td> <td>Veiksmo tikslo pasiekimui iškilo pavojus arba strateginio tikslo pasiekimas pavėlintas</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Oficiali suinteresuotųjų subjektų, pvz., Parlamento, užklausa ir (arba) neigiamas žiniasklaidos dėmesys</td> <td>Pavojus strateginiam tikslui</td> </tr> </tbody> </table>		Reputacija	Tikslams	1	Ribotas poveikis	Papildomas darbas, dėl kurio uždeliamas kitų procesų vyksmas	2	Mažas poveikis	Veiklos tikslo pasiekimas pavėlintas	3	Didelis poveikis, nes sukčiavimo pobūdis labai rimtas arba dalyvauja keletas paramos gavėjų	Veiksmo tikslo pasiekimui iškilo pavojus arba strateginio tikslo pasiekimas pavėlintas	4	Oficiali suinteresuotųjų subjektų, pvz., Parlamento, užklausa ir (arba) neigiamas žiniasklaidos dėmesys	Pavojus strateginiam tikslui
	Reputacija	Tikslams														
1	Ribotas poveikis	Papildomas darbas, dėl kurio uždeliamas kitų procesų vyksmas														
2	Mažas poveikis	Veiklos tikslo pasiekimas pavėlintas														
3	Didelis poveikis, nes sukčiavimo pobūdis labai rimtas arba dalyvauja keletas paramos gavėjų	Veiksmo tikslo pasiekimui iškilo pavojus arba strateginio tikslo pasiekimas pavėlintas														
4	Oficiali suinteresuotųjų subjektų, pvz., Parlamento, užklausa ir (arba) neigiamas žiniasklaidos dėmesys	Pavojus strateginiam tikslui														
<p>Rizikos (GRYNOSIOS) tikimybė</p>	<p>Šio langelio vertė apskaičiuojama automatiškai, visų esamų riziką mažinančių kontrolės priemonių įtakos įvertį atimant iš BENDROSIOS rizikos tikimybės įverčio. Gautas rezultatas patikrinamas pagal toliau nurodytus kriterijus, siekiant įsitikinti, kad vertinimas yra pagrįstas:</p> <table border="1" data-bbox="624 1420 1142 1550"> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Nekils beveik niekada</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Kils retai</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Kils kartais</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Kils dažnai</td> </tr> </tbody> </table>	1	Nekils beveik niekada	2	Kils retai	3	Kils kartais	4	Kils dažnai							
1	Nekils beveik niekada															
2	Kils retai															
3	Kils kartais															
4	Kils dažnai															
<p>Bendras rizikos (GRYNOSIOS) įvertis</p>	<p>Šio langelio vertė apskaičiuojama automatiškai pagal rizikos poveikio ir tikimybės vertes. Pagal bendrą įvertį rizika vertinama taip:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 – 3 priimtina (žalia) • 4 – 6 didelė (oranžinė) • 8 – 16 kritinė (raudona) 															

2.4. Veiksmingų ir proporcingų kovos su sukčiavimu priemonių įgyvendinimo veiksmų planas

Skilties antraštė	Rekomendacijos
Planuojamos papildomos kontrolės priemonės	Čia pateikiamas išsamus planuojamų kontrolės ar veiksmingų ir proporcingų kovos su sukčiavimu priemonių aprašymas. Gairių 5 skirsnyje išdėstyti bendrieji kovos su sukčiavimu principai ir metodai, o 2 priede nurodytos kiekvienam rizikos veiksmui rekomenduojamos riziką mažinančios kontrolės priemonės.
Atsakingasis asmuo	Čia nurodomas už planuojamas kontrolės priemones atsakingas asmuo (ar pareigos). Šis asmuo turėtų sutikti prisiimti atsakomybę už kontrolę ir atsakyti už jos įdiegimą ir veiksmingą taikymą.
Įgyvendinimo terminas	Čia pateikiamas naujos kontrolės priemonės įgyvendinimo terminas. Atsakingas asmuo turėtų sutikti su šiuo terminu ir atsakyti už naujos kontrolės priemonės įdiegimą iki šios datos.
Bendra visų planuojamų papildomų kontrolės priemonių įtaka rizikos POVEIKIUI	Rizikos vertinimo grupė iš išskleidžiamojo sąrašo turėtų pasirinkti įvertį (nuo 1 iki 4), kad nurodytų, kiek, jos manymu, planuojamomis kontrolės priemonėmis pavyks sumažinti rizikos poveikį.
Bendra visų planuojamų papildomų kontrolės priemonių įtaka rizikos TIKIMYBEI	Rizikos vertinimo grupė iš išskleidžiamojo sąrašo turėtų pasirinkti įvertį (nuo 1 iki 4), kad nurodytų, kiek, jos manymu, planuojamomis kontrolės priemonėmis pavyks sumažinti rizikos tikimybę.

2.5. Tikslinė rizika

Tikslinė rizika – tai rizikos lygis, įvertintas **atsižvelgus** į bet koki **šiuo metu taikomų ar planuojamų** kontrolės priemonių poveikį.

Skilties antraštė	Rekomendacijos															
Rizikos (TIKSLINĖS) poveikis	<p>Šio langelio vertė apskaičiuojama automatiškai, visų planuojamų riziką mažinančių kontrolės priemonių įtakos įvertį atimant iš GRYNOSIOS rizikos poveikio įverčio. Gautas rezultatas patikrinamas pagal toliau nurodytus kriterijus, siekiant įsitikinti, kad vertinimas yra pagrįstas:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Reputacija</th> <th>Tikslams</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Ribotas poveikis</td> <td>Papildomas darbas, dėl kurio uždeliamas kitų procesų vyksmas</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Mažas poveikis</td> <td>Veiklos tikslo pasiekimas pavėlintas</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Didelis poveikis, nes sukčiavimo pobūdis labai rimtas arba dalyvauja keletas paramos gavėjų</td> <td>Veiksmo tikslo pasiekimui iškilo pavojus arba strateginio tikslo pasiekimas pavėlintas</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Oficiali suinteresuotųjų subjektų, pvz., Parlamento, užklausa ir (arba) neigiamas žiniasklaidos dėmesys</td> <td>Pavojus strateginiam tikslui</td> </tr> </tbody> </table>		Reputacija	Tikslams	1	Ribotas poveikis	Papildomas darbas, dėl kurio uždeliamas kitų procesų vyksmas	2	Mažas poveikis	Veiklos tikslo pasiekimas pavėlintas	3	Didelis poveikis, nes sukčiavimo pobūdis labai rimtas arba dalyvauja keletas paramos gavėjų	Veiksmo tikslo pasiekimui iškilo pavojus arba strateginio tikslo pasiekimas pavėlintas	4	Oficiali suinteresuotųjų subjektų, pvz., Parlamento, užklausa ir (arba) neigiamas žiniasklaidos dėmesys	Pavojus strateginiam tikslui
	Reputacija	Tikslams														
1	Ribotas poveikis	Papildomas darbas, dėl kurio uždeliamas kitų procesų vyksmas														
2	Mažas poveikis	Veiklos tikslo pasiekimas pavėlintas														
3	Didelis poveikis, nes sukčiavimo pobūdis labai rimtas arba dalyvauja keletas paramos gavėjų	Veiksmo tikslo pasiekimui iškilo pavojus arba strateginio tikslo pasiekimas pavėlintas														
4	Oficiali suinteresuotųjų subjektų, pvz., Parlamento, užklausa ir (arba) neigiamas žiniasklaidos dėmesys	Pavojus strateginiam tikslui														
Rizikos (TIKSLINĖS) tikimybė	<p>Šio langelio vertė apskaičiuojama automatiškai, visų planuojamų riziką mažinančių kontrolės priemonių poveikio įvertį atimant iš BENDROSIOS rizikos tikimybės įverčio. Gautas rezultatas patikrinamas pagal toliau nurodytus kriterijus, siekiant įsitikinti, kad vertinimas yra pagrįstas:</p> <table border="1"> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Nekils beveik niekada</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Kils retai</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Kils kartais</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Kils dažnai</td> </tr> </tbody> </table>	1	Nekils beveik niekada	2	Kils retai	3	Kils kartais	4	Kils dažnai							
1	Nekils beveik niekada															
2	Kils retai															
3	Kils kartais															
4	Kils dažnai															
Bendras rizikos (TIKSLINĖS) įvertis	<p>Šio langelio vertė apskaičiuojama automatiškai pagal rizikos poveikio ir tikimybės rodiklius. Pagal bendrą įvertį rizika vertinama taip:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 –3 priimtina (žalia) • 4 – 6 didelė (oranžinė) • 8 – 16 kritinė (raudona) 															